

СУТЬ, СТАН ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Починаючи з кінця ХХ у світі все більшого поширення набувають процеси злиття та поглинання, що поширюються на різні сфери економіки держав. Вагоме збільшення злиттів та поглинань спостерігається в банківському секторі національної економіки.

Особливу увагу по дослідження злитті і поглинань приділяють такі вітчизняні науковці як: Л. Б. Сіверська., С. В. Вербова., К. Ф. Черкашина., П. Б. Чурила., Ю. В. Тюленьєва, а також ряд закордонних, таких як П. А. Гохан., С. Ф. Рід., А. Р. Лажу. Незважаючи на значну кількість праць по даній тематиці однозначного трактування термінів «злиття і поглинання» немає.

Узагальнюючі трактування різних науковців відображено у табл.1.

Таблиця 1

Трактування термінів злиття та поглинання

Визначення поняття «злиття»	Визначення поняття поглинання»/автор
1	2
- об'єднання компаній, внаслідок якого утворюється новий суб'єкт господарювання.	– взяття однієї компанії іншою під свій контроль, управління нею з придбанням повного або часткового права власності на неї [1, с. 291]
- припинення діяльності двох або кількох комерційних банків як юридичних осіб та передачу всіх майнових прав і зобов'язань цих банків до новоствореного банку.	– припинення діяльності одного комерційного банку як юридичної особи та передачу всіх майнових прав і зобов'язань до іншого комерційного банку на правах філії чи без відкриття філії. [2, с. 208]

Продовження табл. 1

1	2
- об'єднання двох або декількох юридичних осіб, в результаті якого створюється нова юридична особа з активами та зобов'язаннями об'єднаних юридичних осіб, при цьому юридичні особи, що раніше функціонували, припиняють існування.	– це об'єднання двох або декількох юридичних осіб, при якому зберігається одна (поглинаюча) юридична особа, до якого переходять активи та зобов'язання поглинутих юридичних осіб. [3, с. 15]
–це процес поєднання двох або більше господарюючих одиниць, у результаті якого утворюється нова, об'єднана одиниця.	– це поєднання двох або більше підприємств в результаті якого одне з них стає власником решти підприємств, і всі підприємства залишаються юридично самостійними господарюючими одиницями. [4, с. 50]
–об'єднання різних за розмірами компаній при якому одна компанія приєднується до іншої.	– вороже злиття [5, с. 9]
– процес з'єднання однієї корпорації з іншою.	– це процес, який передбачає, що акції чи активи корпорації стають власністю покупця [6, с. 5]

Згідно Стратегії НБУ «Щодо реструктуризації та реорганізації банків у стані фінансової скрути», злиття це процес, що передбачає припинення діяльності двох (або кількох) комерційних банків та передачу всіх майнових прав і зобов'язань цих банків до новоствореного банку. Приєднання передбачає припинення діяльності одного комерційного банку як юридичної особи та передачу усіх майнових прав і зобов'язань до іншого комерційного банку на правах філії чи без відкриття філії [7].

Як бачимо, переважною є думка, що злиття – це процес об'єднання компаній, в результаті якого створюється нова компанія, яка є правонаступником, а поглинання – купівля однією компанією іншої. Даного визначення процесів злиття та поглинання дотримуюсь і я.

Злиття та поглинання банків не відбуваються самі по собі, а є зумовлені певними причинами, що до них спонукають. Існує декілька причин для злиття та поглинання банків:

- 1) Розширення географічної території діяльності банку
- 2) Скорочення витрат шляхом закриття відділів, що дублюються
- 3) Економія на масштабах
- 4) Підвищення ресурсної бази, а також доступ до нових ресурсів
- 5) Намагання монополізувати ринок
- 6) Підвищення розміру капіталу банку [2, с. 208 - 209]

Як показує практика, з вищеперахованих причин злиття та поглинання українські банки найчастіше переслідують підвищення розміру капіталу та розширення географічної території діяльності. Це може бути спричинено недостатньою потужністю українських банків, порівняно із банками високорозвинених країн.

Злиття та поглинання відбувається досить часто з участю іноземного капіталу про що свідчить частка іноземного капіталу в власному капіталі українських банків.

Починаючи з 2014 року і дотепер кількість банків в Україні скорочується. За 2014 рік припинили свою діяльність 17 банків, за 2015 рік – 46, а за 2016 рік – 19 банківських установ. Скорочується також кількість банків з іноземним капіталом. В 2015 році кількість банківських установ з іноземним капіталом склала 51 (19 зі 100 % іноземного капіталу) банківських установ, в 2016 році – 41 та 17 банків відповідно, а на початок 2017 року – 39 та 17 банківських установ. Як бачимо, переважна більшість банків з іноземним капіталом функціонує в період кризи, що свідчить про стабільність та надійність [10].

Частка іноземного капіталу в статуті діючих банків є значною та продовжує збільшуватись. На початок 2017 року це значення сягнуло 55,5 %. В Україні згідно даних інвестиційного порталу з початку 2015 року до січня 2017 року включно відбулася 81 угода злиття і поглинання. За останні два роки в Україні відбулося 10 злиттів та поглинань банків. Покупцями були переважно іноземні компанії та холдинги. Це видно також із частки іноземного капіталу в статуті діючих в Україні банків, яка на перше січня 2017 року склала 55,5 %.

Злиття та поглинання банків має як переваги, так і недоліки.

До переваг злиття і поглинання відносять: економію на масштабі; економію грошових ресурсів за рахунок зменшення трансакційних витрат; зміцнення конкурентних позицій на ринку; збільшення масштабів діяльності; поєднання взаємодоповнюючих ресурсів; підвищення якості банківських продуктів та послуг; зниження банківських ризиків та їх диверсифікація; освоєння нових географічних ринків.

Недоліки злиття і поглинання: складність керування великим банком у порівнянні з невеликим; зіткнення різних стилів менеджменту; невідповідність цілей банків; можливість існування прихованих мотивів в однієї зі сторін; ймовірність недовіри; значні витрати на злиття та поглинання; ризикованість процесів злиття та поглинання; ймовірність негативних наслідків в результаті зміни керівництва [9, с. 72].

Відповідно до вищенаведених характеристик злиття та поглинання є процесами, що можуть як покращити роботу банків, так і створити для них додаткові труднощі. Злиття та поглинання банків можна назвати успішним, якщо воно відповідає ряду умов. Рис. 1.

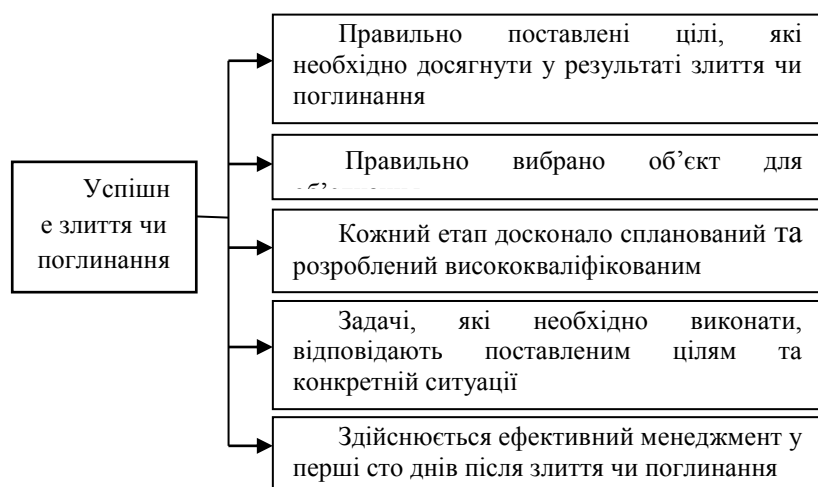

Рис. 1. Умови «успішності» злиття і поглинання Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 209]

Якщо злиття та поглинання відмінно сплановане та вдало проведене з урахуванням вищенаведених умов, то

новостворений банк стане більш конкурентоздатним і стійким, оскільки оперуватиме більшими фінансовими ресурсами, досвідом та клієнтською базою.

Таким чином, злиття банків – це їх об'єднання в результаті якого створюється нова банківська установа (правонаступниця), а поглинання передбачає купівлю однією банківською установою іншої.

Злиття та поглинання банків має як переваги, так і недоліки, але при правильному його проведенні і збереженні сильних сторін банків, що об'єднуються, воно дасть позитивні наслідки створивши новий потужний банк.

Список використаної літератури:

1. Сіверська Л. Б. Злиття та поглинання банків як спосіб посилення їх конкурентних переваг на фінансовому ринку // Науковий вісник: НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14
2. Черкашина К. Ф. Злиття та поглинання: шлях до концентрації банківського капіталу// Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць.Т.14.– Суми: УАБС НБУ, 2009. – 368с.
3. Чурило П. Б. Місце та роль процесів злиття та поглинання у розвитку банків // Ефективна економіка. – 2009. - № 2.
4. Тюленьєва Ю.В. Нормативно – правова база регулювання процесів злиття та поглинання підприємств України // Бізнес Інформ. – 2013. - № 9.
5. Гохан П. А. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний: учебное пособие / Патрик А. Гохан Пер. с англ.– М.: Альпина Бизнес Букс, 2007.– 741 с.
6. Рид Ф. Искусство слияний и поглощений / Ф.Рид. А. Рид Лажу. *Издательство: "Альпина Паблишер", – 2014.*
7. Стратегія Національного банку України щодо реструктуризації та реорганізації банків у стані фінансової скрути.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0502500-98>
8. Угоди злиття та поглинання М&А в Україні // InVenture Media Group.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a>
9. Радова Н. В. Злиття та поглинання: порівняльна характеристика вітчизняних та світових наглядних вимог // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - № 22.
10. Показники банківської системи // Офіційний сайт НБУ.: [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=3